

**ПРОФЕСОР
ТОПОРОВ ГЕННАДІЙ МИКОЛАЙОВИЧ
(до 80-річчя від дня народження)**

Г.М.Топоров народився 5 січня 1926 року в м. Кукарка (нині м. Совецьк Нижньогородського краю Російської Федерації). Середню освіту здобув у м. В'ятка (нині м. Кіров), де проживала сім'я Топорових під час заслання необгрунтовано репресованого батька майбутнього вченого.

З 1942 року Геннадій Топоров працює на військовому заводі, а згодом – на будівництві ТЕЦ для військових заводів м. Кіров. П'ять його братів і чоловіків сестер загинули 1943 року на фронтах (Калінінському, Брянському, Українському) Великої Вітчизняної війни.

За рішенням виїздної Кронштадської Комісії Військово-морського флоту 1943 року Г.М.Топорова зараховують курсантом Військо-

во-морської медичної академії. А вже через рік, під час прориву блокади Ленінграда, юного курсанта відправляють у діючий Червонопрапорний Балтійський флот, на якому функціонувала основна навчальна база Військово-морської медичної академії. До 1945 року Г.М.Топоров у складі Балтійської флотилії брав участь у бойових діях на кораблях та підводних човнах.

З вересня 1945 року відновив навчання у Військово-морській медичній академії на базі Обуховської лікарні в Ленінграді. У січні 1946 року вперше переступив поріг кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії. На той час кафедра, очолювана академіком В.М.Шевкуненком, була спільною для двох академій – Військово-морської медичної та Військово-ме-

дичної ім. Кірова. Курс оперативної хірургії для курсантів-моряків читав член-кореспондент Російської АМН О.М.Максименков. Третьокурсник Г.М.Топоров вивчав дисципліну з великою цікавістю, оскільки потребу в поглибленні знань з прикладної анатомії збагнув ще на Балтійській флотилії, де він багато оперував поранених моряків. Готував навчальні та музейні препарати, допомагав молодим науковцям у виконанні дисертацій (С.С.Михайлову, А.Г.Мілашкіну). Сумлінно опановував практичні навички на клінічних кафедрах.

По закінченні Військово-морської медичної академії старшого лейтенанта медичної служби Г.М.Топорова призначають на Північний флот начальником медичної служби. У невеличкій операційній молодому військовому лікарєві доводилось виконувати багато хірургічних втручань, що спонукало його до нестримного бажання удосконалюватися в хірургії. У січні 1951 року Г.М.Топоров навчається на Вищих курсах офіцерів флоту в м. Архангельськ при хірургічних кафедрах тамтешнього медичного інституту, а з 1 грудня того ж року його зараховують в ад'юнктуру при кафедрі оперативної хірургії і топографічної анатомії Ленінградської військово-морської медичної академії.

Тема кандидатської дисертації народилася завдяки спілкуванню ад'юнкта Г.М.Топорова з видатними вітчизняними хірургами. Професор Ф.Г.Углов, завідувач кафедри госпітальної хірургії І Ленінградського медінституту, якого занесено в книгу рекордів Гіннеса, бо він і нині, на 101 році свого життя, стоїть за операційним столом, порадив Г.М.Топорову вивчати хірургічну анатомію перикарда і судин основи серця. А завідувач кафедри удосконалення лікарів Військово-медичної академії П.А.Купріянов, бувший головний хірург Ленінградського фронту, люб'язно надав ад'юнкту історії хвороб військових, прооперованих під час війни з приводу поранень серця. У своїй дисертації, захищеній у травні 1954 року, Г.М.Топоров детально описав задні відділи перикарда, що було значним підґрунтям для розробки технології трансплантації серця.

Після закінчення ад'юнктури Г.М.Топорова призначають науковим співробітником Науково-дослідного інституту підводного плавання, який розробляв умови перебування особового складу підводних човнів під час їх автономного плавання. У квітні 1957 року з дозволу коман-

дування флоту Г.М.Топоров бере участь і виграє конкурс на посаду завідувача кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії новоствореного Читинського медінституту, заручившись рекомендаціями трьох академіків – П.А.Купріянова, О.М.Максименкова та Є.М.Маргоріна. У серпні того ж року його призначають проректором з навчальної та наукової роботи, а в жовтні присвоюють вчене звання доцента.

Наукова робота в Читинському медінституті була присвячена крайовій патології – урвській (Кашин-Бека) хворобі, ендемічному зубу та дослідженню мінеральних джерел. З проблем урвської хвороби було видано три монографії, згодом засновано науково-дослідну лабораторію, директором якої призначили доцента Г.М.Топорова.

У червні 1960 року його обирають завідувачем кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Харківського інституту удосконалення лікарів. З 1995 року Геннадій Миколайович професор цієї кафедри, яка нині називається кафедрою ендоскопії, хірургії і топографічної анатомії. Через п'ять років після переїзду в Харків Г.М.Топоров захищає докторську дисертацію "Хирургическая анатомия сосудов сердца и оперативные доступы к ним", а ще через рік (1966) йому присвоєно вчене звання професора. Як досвідчений організатор професор Г.М.Топоров приділяє багато уваги оснащенню навчального процесу. На очолюваній ним кафедрі створюється унікальний музей зшивальної апаратури, а також кінотека зі 134 навчальних фільмів з клінічної анатомії та оперативної хірургії. На сучасному рівні виконується наукова робота, опубліковано понад 500 наукових праць, розроблено 8 винаходів, присвячених зшивальній апаратурі, понад 200 раціоналізаторських пропозицій. Видано понад 80 монографій, посібників та словників з клінічної анатомії та оперативної хірургії.

Окремий розділ творчості Г.М.Топорова присвячений історії становлення і розвитку клінічної анатомії, тісно пов'язаною з іменем великого М.І.Пирогова. Заслужують на увагу його праці з медичної валеології, за що вченому присудили премію ім. Мечнікова (2005). Нині у видавництві "Медицина" (Москва) готується до випуску тлумачний словник з клінічної анатомії.

За весь період керування професором Г.М.Топоровим кафедр (м. Чита, м. Харків) під-

готовлено 4 докторів та 15 кандидатів наук. У 1997 році його обрали дійсним членом Української академії наук.

Вчений, педагог, учасник Великої Вітчизняної війни, полковник медичної служби Г.М.Топоров нагороджений 27 урядовими нагородами.

Як і всі великі мудрі люди, Геннадій Миколайович Топоров дуже простий у спілкуванні, щирий і відвертий. Слухати його можна безкінечно. Так було й при зустрічі з ним у Чернівцях під час Всеукраїнської наукової конференції "Актуальні питання клінічної анатомії та оперативної хірургії" (2004). Г.М.Топоров активно підтримував питання про необхідність збереження національних традицій вищої медичної освіти в контексті Болонського процесу в частині підготовки майбутніх лікарів кафед-

рами топографічної анатомії та оперативної хірургії. Повний творчих сил професор Г.М.Топоров продовжує й нині трудитися на благо української медицини.

Добре, що є в людини ювілейні дати життя – зупинишся, осмислиш, людей послухаєш і складеш хвалу Долі за те, що було, що є, і що хотів би ще мати попереду. Мабуть, чарівні були вранішні роси на кукарських травах, бо народне "з роси та води Вам" випестувало високу за суспільним статусом людину. Привітний Геннадій Миколайович потисне зашкарублу в праці руку селянинові так само, як і академікові. І скаже їм своє душевне або наукове слово, бо він – не просто вчений, він Людина, яка мала прекрасних вчителів у блокадному Ленінграді.

Vivat profesore, vivat!

Ю.Т.Ахтемійчук,
Б.Г.Макар,
О.В.Цигикало

Основні книги проф. Г.М.Топорова

1. Сто лет изучения Уровской (Кашин-Бека) болезни. – Чита, 1958.
2. Топографическая анатомия конечностей: Уч. пособие. – Чита, 1960.
3. Исследователи Уровской проблемы. – Чита, 1960.
4. Хирургическая анатомия перикарда. – М.: Медицина, 1960.
5. Уровская болезнь в Забайкалье. – Чита, 1960.
6. Анатомическая терминология аппарата движения на 4-х языках: Словарь для студентов. – Чита, 1960.
7. Хирургическая анатомия головы: Руководство. – М.: Медицина, 1967.
8. Клиническая анатомия: Программир. учебник для врачей. – Харьков, 1969.
9. Оперативная хирургия терминальных состояний: Уч. пособие для врачей. – Харьков, 1967.
10. Клиническая анатомия: Лекции для врачей. – Харьков, 1972.
11. Операции на животных: Уч. пособие для врачей. – Харьков, 1973.
12. Клиническая анатомия фасций таза: Уч. пособие. – Харьков, 1974.
13. Хирургическая анатомия таза. – М., 1979.
14. Хирургическая анатомия фасций головы: Уч. пособие. – Харьков, 1980.
15. Хирургическая анатомия промежности. – М., 1982.
16. Анатомо-топографическое обоснование тактики при терминальных состояниях. – М.: 1982.
17. Эпонимические термины в клинической анатомии человека. – К.; Вища школа, 1988.
18. Клиническая анатомия гнойно-воспалительных заболеваний головы и шеи. – Полтава, 1994.
19. История медицины. Часть I: Становление и развитие врачевания и медицинского образования. – Харьков, 1999.
20. История медицины. Часть II: Развитие медицины и высшего образования в Западной Европе и в Украине. – Харьков, 1999.
21. История медицины. Часть III: Научные открытия XX века. Здоровье человека в историческом аспекте. – Харьков, 1999.
22. Клиническая анатомия головы и шеи: Карманный экзаменатор для студентов медицинских вузов. – Харьков, 2001.
23. Клиническая анатомия шеи: Толковый словарь. – Харьков, 1999.
24. Клиническая анатомия таза и промежности: Толковый и терминологический словарь. – Харьков, 1999.
25. Н.И.Пирогов – выдающийся хирург XIX столетия, Лауреат Демидовской премии Академии наук России. – Харьков, 1999.
26. Клиническая анатомия и оперативная хирургия гнойно-воспалительных процессов головы и шеи. – Полтава, 2002.
27. Словник епонімічних термінів з клінічної анатомії людини. – Полтава, 2003.
28. Толковый словарь по клинической анатомии позвоночника и спинного мозга. – Харьков, 1999.
29. Клиническая анатомия: Лицо. – Харьков, 2003.
30. Медицинская валеология. – Харьков, 2003.
31. Толковый словарь по медицинской валеологии. – Харьков, 2003.
32. Клиническая анатомия лица и толковый словарь. – 2-е изд. – Харьков: Факт, 2005.
33. Клиническая анатомия шеи и толковый словарь. – Харьков: Факт, 2005.